

were supported by ethnic homelands. So, the reaction of neighboring states with numerous and powerful minorities in Ukraine was even more acute. They are Hungary, Romania, Moldova, Poland, Russia, as well as Bulgaria and Greece.

Hungary and Romania have joined efforts to bring changes in Ukrainian educational legislation. Both states have repeatedly appealed to Ukraine not to adopt a new educational law, which in their opinion seriously violates the rights of Romanian and Hungarian national minorities. Hungary, in particular, promised to initiate a revision of the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Rapidly reacting to the reaction of neighboring states, deputies registered several draft laws, in particular: "On amendments to the Law of Ukraine "On Education" regarding the implementation of the PACE resolution on the rights of indigenous peoples, national minorities of Ukraine to study in their native language" No. 7,259 dated 07.11.2017; "On Amendments to the Law of Ukraine "On Education" on ensuring the protection of the language rights of national minorities" No. 7146 dated 09/28/2017.

The above-mentioned draft laws on restoring the rights of national minorities to education in their native language contradict the concept of educational reform in Ukraine (which involves the integration, consolidation of all citizens, regardless of ethnic origin, on the basis of knowledge of the state language), since they include the state's obligation to guarantee every citizen of Ukraine the right to education at all levels, which will foster separatist tendencies in the national minorities and generate threats to national security and territorial integrity and Ukraine.

The author comes to the conclusion that the expansion of linguistic rights of national minorities itself is a positive phenomenon, but under modern ethnopolitical circumstances on the background of ignorance of the state language, it promotes the isolation of national minorities, their orientation exclusively on ethnic homelands, the spread of separatist sentiments that may eventually threaten the national security and territorial integrity of Ukraine.

Key words: disintegration, national minorities, education, language policy.

УДК 323.01

В. М. ТАРАСЮК,
аспірант

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ

Розглядаються актуальні проблеми, пов'язані з припиненням аналогового й переходом на цифрові стандарти телевізійного мовлення. Аналізуються причини та наслідки кодування супутникового телебачення. Досліджуються способи мінімізації впливу зовнішньої інформаційної агресії.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна політика, телевізійне мовлення, державна політика, регулювання сфери інформаційних технологій.

Тарасюк В. Н. Информационное пространство в Украине: вызовы и угрозы

Рассматриваются актуальные проблемы, связанные с прекращением аналогового и переходом на цифровое телевизионное вещание. Анализируются причины и последствия кодирования спутникового телевидения. Исследуются способы минимизации влияния внешней информационной агрессии.

Ключевые слова: інформаційна безпека, інформаційна політика, телевізійне вещання, державна політика, регулювання сфери інформаційних технологій.

Tarasyuk V. Information space in Ukraine: challenges and threats

The article deals with actual problems in connection with the termination of analogue with the transition to digital television broadcasting. Analyzing the causes and consequences of coding of satellite television. Exploring the ways of minimizing the influence of external information aggression.

Key words: information security, information policy, television broadcasting, state policy, regulation of the sphere of information technologies.

Одним із найважливіших завдань сучасної держави є забезпечення безпеки інформаційного простору та його розвиток в інтересах суспільства. Розвинені держави розглядають розбудову власного інформаційного простору як основу соціально-економічного, політичного й культурного розвитку та здійснюють цілеспрямовану державну інформаційну політику з урахуванням стрімких змін і тенденцій розвитку в глобальному інформаційному просторі. Аналіз ситуації щодо реалізації державної інформаційної політики в Україні свідчить, що інформаційна сфера загалом досі позбавлена цілісної системи регулювання. Така ситуація зумовлена як об'єктивними чинниками (випереджальними темпами розвитку інформаційних технологій і платформ поширення інформації – інтернет-видань, мобільного та інтернет-телебачення і радіо тощо), так і суб'єктивними (суспільною чутливістю щодо державного регулювання діяльності ЗМІ та комунікації).

Унаслідок недостатньої урегульованості спостерігається низка негативних явищ, які стоять на заваді забезпечення інформаційних прав громадян, а подекуди створюють загрози національній безпеці України. Недостатньо врегульованими є специфічні особливості діяльності мобільного та інтернет-телебачення. Зокрема, законодавчо не врегульовано діяльність ОТТ-провайдерів (Over the Top-провайдерів), що призводить до неконтрольованого поширення мультимедійного контенту та правових колізій чи судових позовів між учасниками ринку. Прикладом може бути ОТТ-сервіс Divan.tv.

Актуальною проблемою є діяльність нових типів ЗМК (інтернет-видань, конвергентних медіа тощо) поза правовим полем. Зокрема, визначення статусу та порядку реєстрації (ліцензування) потребують т. зв. конвергентні аудіовізуальні ЗМК, інтернет-видання (електронна преса).

Потребує законодавчого регулювання відповідальність за розміщення в мережі Інтернет інформації, що стосується захисту авторських прав, захисту честі та гідності. Діяльність ЗМІ останніх років актуалізує проблему професійної компетентності та моральної відповідальності журналістів перед суспільством, зокрема в контексті забезпечення права та свобод громадян в отриманні достовірної і повної інформації.

Нині різні суб'єкти законодавчої ініціативи здійснюють спроби врегулювання окремих напрямів розвитку національного інформаційного простору, проте ці проблеми вимагають загальносистемного вирішення¹. Як приклад розглянемо ситуацію з припиненням аналогового мовлення. 17 червня 2015 р. завершився період, протягом якого Україна разом з іншими країнами Європи,

Азії та Африки мала перейти на цифровий стандарт ефірного телемовлення відповідно до міжнародних зобов'язань за Угодою «Женева–2006»². 19 липня 2017 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про внесення зміни до Плану використання радіочастотного ресурсу України», якою відтермінував вимкнення аналогового телевізійного мовлення на 30 березня 2018 р.³ Розроблений Держспецзв'язком проект урядової постанови вносить зміни до Плану використання радіочастотного ресурсу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 815 від 2006 р., а саме – продовжує кінцеву дату використання радіотехнології «аналогове телевізійне мовлення» з 30 червня 2017 р. на 30 березня 2018 р.

Аналогове телевізійне мовлення є одним з п'яти способів доставки телевізійного контенту глядачу. Крім аналогового мовлення, контент телевізійних каналів доставляється засобами цифрового мовлення (DVB-T/T2), яке забезпечує в Україні ТОВ «Зеонбуд»; супутникового (DVB-S/2); кабельних мереж (DVB-C/C2) та через Інтернет (IPTV/OTT).

Таким чином, в Україні після 30 березня 2018 р. функціонуватиме лише чотири основних способи доставки телевізійного контенту: цифровий, кабельний, супутниковий та через мережу Інтернет.

Припинення аналогового мовлення обумовлено не тільки угодою «Женева–2006» і бажанням представників ТВ-ринку позбутися застарілих технологій, а й комерційними та політичними інтересами певних фінансово-промислових груп. Спочатку розглянемо об'єктивні стимули. З усіх країн-учасниць Угоди «Женева–2006» (Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Андорра, Швеція, Швейцарія, США, ФРН, Данія, Норвегія, Іспанія, Словенія, Австрія, Японія, Канада, Бельгія, Франція, Чехія, Ірландія, Велика Британія, Болгарія, Італія, Південна Корея, Польща, Білорусь, Філіппіни, Бразилія, Україна, Російська Федерація, Китай, Мексика) лише Україна, РФ, Китай та Мексика досі не позбулися використання аналогового мовлення. Переважна більшість країн у зв'язку з побудовою повноцінних цифрових мереж вже припинила телемовлення в аналоговому стандарті.

Необхідність припинення аналогового мовлення зумовлена нагальною потребою оптимізації розподілу радіочастот метрового й дециметрового діапазонів. Перехід на більш сучасні цифрові технології дасть змогу генерувати сигнал значно вищої якості з ефективнішим використанням радіочастотного ресурсу держави. Крім цього, застаріла технологія аналогового ширококанального мовлення потребує на десятки кіловат більше електроенергії, ніж цифровий спосіб доставки телевізійного сигналу. Вивільнення аналогових (метрових й 1-го та 2-го цифрових дивізіонів дециметрових) частот пов'язано з реалізацією планів впровадження мобільного зв'язку четвертого покоління – 4G/LTE (G скорочено від англ. – Generation) та розподілом радіочастот для військових, авіаційних та інших цілей.

Водночас існують і певні недоліки. Мапа цифрового (DVB-T/T2) покриття території України значно поступається мережі аналогового мовлення⁴. Система трансляції цифрового сигналу охоплює лише частину території країни. Як наслідок, після 30 березня 2018 р. телеглядачі (в основному мешканці населених пунктів чисельністю до 50 тис. осіб) будуть позбавлені можливості приймати не тільки аналоговий, а й цифровий наземний сигнал, прийом якого є

найбільш дешевим для споживачів порівняно із супутниковим, кабельним чи Інтернет-телебаченням.

Аналізуючи наслідки припинення аналогового мовлення, слід зауважити, що основний споживач аналогового прийому проживає в сільській місцевості та віддалених від обласних центрів населених пунктах. Чисельність телеглядачів, для яких аналоговий спосіб доставки ТВ-сигналу є основним (або єдиним), становить не менше 40 % загальної кількості населення України⁵.

Відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових дозволів на мовлення в зоні проведення антитерористичної операції та прикордонних районах України» № 6565 від 08.06.2017 р. аналогове мовлення не буде припинятися на прикордонних територіях та в зоні проведення АТО.

Для споживачів аналогове мовлення в Україні є безкоштовним і загальнодоступним. Для отримання сигналу цього типу достатньо простого телеприймача (телевізора) й елементарної антени – на відміну від цифрового, супутникового, кабельного чи Інтернет-телебачення, які вимагають додаткових витрат на придбання спеціального обладнання та щомісячної абонентської плати (абонплата поки що не стягується за користування цифровим наземним мовленням).

Український телеглядач звик до безоплатного телебачення – аналогового (ще з часів СРСР) та/або супутникового із застосуванням технології т. зв. card-sharing (піратський спосіб прийому кодованого сигналу). Останній дає змогу за 3–5 у. о. на місяць дивитися понад 200 телевізійних каналів, включаючи понад 50 платних. У південно-східній Україні досі значною популярністю користуються передачі російського телебачення, яке пропонує програми на будь-який смак. Переважна більшість російського контенту виробляється російською мовою (більш зрозумілою для українців, ніж, наприклад, польська, німецька чи англійська). Наприклад, крім НТВ, українці, що ностальгують за СРСР, полюбують дивитися Перший канал, РТР, «Росія», «Звезда» тощо⁶. Усі ці російські ресурси є безкоштовними й загальнодоступними для прийому засобами супутникового телебачення.

До суб'єктивних причин позбавлення аналогового телебачення можна віднести комерційну зацікавленість певних учасників телевізійного ринку й політичні інтереси окремих партій.

Після припинення аналогового мовлення телеглядачі будуть змушені стати клієнтами кабельних чи супутникових провайдерів. Або придбати DVB-T/T2 приставку чи телевізор з відповідною функцією за умови перебування в зоні прийому цифрового мовлення. Доступ до ширококутового Інтернету мають лише 4 % мешканців сіл та віддалених населених пунктів. Тож навряд чи Інтернет-телебачення у найближчі роки зможе повноцінно замінити аналогове мовлення.

Крім припинення аналогового телебачення, у 2018 р. на українців чекає ще одне нововведення. Найбільші комерційні гравці телевізійного ринку дійшли згоди про кодування супутникового сигналу одразу після припинення аналогового телебачення⁷. Це означає, що вітчизняне супутникове телебачення стане платним, принаймні монетизувати власний контент планують найбільші загальнонаціональні медійні компанії України – Старлайт Медіа, Медіа Група Україна, Інтер Медіа Груп та 1+1 Медіа.

Припинивши аналогове мовлення, уряд позбавить українців доступу до безкоштовного телебачення, не створивши при цьому умов для швидкого й безболісного переходу на цифрове телевізійне мовлення.

Яким чином відбудеться розподіл аналогової глядацької аудиторії? Згідно із соціологічними дослідженнями переважна більшість користувачів аналогового прийому перейдуть на цифрове наземне та супутникове телебачення, й незначна частина розподілиться між кабельними та Інтернет-провайдерами.

Беручи до уваги відсутність цифрового покриття на значній території аналогової карти України, частина глядацької аудиторії, за умов відсутності будь-якої альтернативної можливості отримати доступ до українського телебачення, тривалий час буде змушена отримувати інформацію з доступних безкоштовних джерел, що може призвести до серйозних суспільно-політичних наслідків.

Слід зазначити, що телебачення є найпопулярнішим для українців джерелом новин (82 %). Новинні сайти читають 55 % українців, 52 % отримують новини із соціальних мереж, 28 % – з радіо й тільки 23 % – із друкованих ЗМІ⁸. Телевізійні новини переважають майже на 30 %. Популярність телебачення, хоча й поступово згасає (в 2015 р. телевізійним новинам перевагу віддали 85 % респондентів), але ще довго буде на першій сходинці рейтингу.

Основна увага до телебачення як найбільш потужного, видовищного, легкодоступного й доволі поширеного засобу масової інформації приділяється в країнах із тоталітарним політичним режимом. Бюджет Російської Федерації на фінансування лише телеканалу RT (Russia Today) у 2016 р. сягав 250 млн доларів США, а у 2017 р. – понад 300 млн євро на рік⁹.

Тоді як усі українські телеканали використовують сім супутників (але переважно супутникові антени налаштовують на три популярних супутники – Astra, Amos і Hotbird)¹⁰, RT має у своєму розпорядженні 12 супутників, за допомогою яких російський контент доступний на усій території Європи – майже в кожному готелі, кабельних мережах та пакетах супутникових операторів¹¹.

Уряд КНР щороку виділяє на розвиток телевізійної та кіноіндустрії понад 10 млрд доларів США¹².

У Китаї, Північній Кореї, Росії та інших тоталітарних країнах, телебачення є виключною прерогативою влади – усі медіа належать правлячій еліті. Кількість загальнодержавних телеканалів становить: у Росії – 28; у Китаї – 22; у Північній Кореї – 4¹³.

В Україні функціонує лише один загальнонаціональний державний телеканал – UA:Перший. Решта телеканалів загальнонаціонального рівня належать п'ятому українським олігархам: Р. Ахметову – Медіа Група Україна, В. Пінчуку – Старлайт Медіа, Ігорю Коломойському – 1+1 Медіа, Дмитру Фірташу – Інтер Медіа Груп та П. Порошенку – 5-й канал. Структура власності цих медіагруп розкрита на їх веб-сторінках. Таким чином, абсолютна більшість вітчизняних телеканалів зосереджена в руках т. зв. олігархату – фінансово-промислових груп, що мають власних представників в українському парламенті, уряді, судовій та правоохоронній системах. Враховуючи, що медіа є інструментом політики, можна припустити, що реальна політична влада зосереджена в руках цих п'яти осіб. Потенційно будь-яка із зазначених олігархічних груп з метою захисту власних політичних/економічних інтересів здатна самостійно або спільно з іншою, відкрито або приховано, впливати на формування гро-

мадської думки, створувати в суспільстві певні настрої, цінності, пріоритети тощо.

Отже, практично безальтернативне припинення аналогового мовлення й кодування супутникового сигналу вітчизняних загальнонаціональних телевізійних каналів призведе до зростання популярності безкоштовних (некодованих) російських телевізійних ресурсів доступними засобами супутникового телебачення. Основу цього прошарку глядацької аудиторії становитимуть мешканці територій, недосяжних для цифрового сигналу.

1. Копах В. К. Аналітична доповідь «Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання». Національний інститут стратегічних досліджень. 2014 р. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Konax_interne-65b6e.pdf. **2. Регіональна угода**, яка стосується планування цифрової наземної радіомовної служби в Районі 1 (частинах Району 1, розташованих на захід від меридіану 170 град. сх. д. й на північ від паралелі 40 град. пд. ш., за винятком території Монголії) та в Ісламській Республіці Іран у смугах частот 174-230 МГц і 470-862 МГц. Укладена в Женеві у 2006 році. Регіональну угоду затверджено із застереженням та заявою Постановою КМУ № 750 (750-2010-п) від 18.08.2010 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/979_001. **3. Про внесення зміни до розділу I Плану використання радіочастотного ресурсу України:** постанова КМУ № 563 від 19 липня 2017 року, затвердженого постановою КМУ № 815 від 2006 року. **4. Мана покриття** цифрового наземного ефірного телебачення України. URL: http://www.efirt2.tv/mesta_pered_rus.html. **5. За даними** компанії Нільсен, Україна станом на 31 жовтня 2017 року. URL: <http://www.nielsen.com/ua/uk.html>. **6. 24 канал.** Публікація «Скільки українців продовжують дивитися російські телеканали: незвичні дані» від 28 лютого 2017 року. URL: https://24tv.ua/skilki_ukrayintstv_prodozvyhuyut_divitisy_rosiyski_telekanali_nezvichni_dani_n787245. **7. Детектор Медіа.** Публікація «Усі чотири медіагрупи попередньо заявляють про готовність кодувати сигнал на супутнику» від 21 серпня 2017 року. URL: <http://detector.media/rinok/article/129134/2017-08-21-yaroslav-pakholchuk-11-media-usi-chotiri-mediagrupi-poperedno-zayavlyayut-pro-gotovnist-koduvati-signal-na-suputniku/>. **8. Зсім компанії** Нільсен Україна на замовлення 1+1 медіа. Листопад 2017 року. URL: <http://www.nielsen.com/ua/uk.html>. **9. Meduza.** «RT увеличат бюджет на 1,22 миллиарда рублей. Больше, чем всем каналам вместе взятым» від 08 грудня 2016 року. URL: <https://meduza.io/news/2016/12/08/rt-velichat-byudzheta-na-1-22-milliarda-rublei-bolshe-chem-vsem-kanalam-vmeste-vzyatym>. **10. Таблиця розподілу** радіочастот супутникових телевізійних каналів. URL: <https://teleprostir.com/satellitv/table>. **11. Інтернет портал** Навколо нас. «Російських телеканалів з відкритим сигналом на супутнику стало більше» від 09 грудня 2016 року. URL: <https://navkolonas.com/archives/22666>. **12. Галєєва А. А.** «Китай: планы новой культурной революции». 2013. URL: http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/alhome/news/KVM_archive/articles/2013/02/2013-02_r_kvms3.pdf. **13. Організація та стан** телевізійного мовлення в Росії, Китаї та Північній Кореї. URL: <http://tv.online360.ru/tv-rossii/federalnoe.htm>; <http://journals.rudn.ru/literary-criticism/article/download/13380/12810>; http://ru.tvpedia.wikia.com/i/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D1%82%D0%B5%D0%B-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5.

Tarasyuk V. Information space in Ukraine: challenges and threats

The article deals with actual problems in connection with the termination of analogue with the transition to digital television broadcasting. Analyzing the causes and consequences

of coding of satellite television. Exploring the ways of minimizing the influence of external information aggression.

Due to insufficient regulation in the national information space of Ukraine, there are a number of negative phenomena that hinder the development of market players and provide information rights and freedoms of citizens, and sometimes create threats to the national security of Ukraine.

The countries of Europe, protecting their own democratic values, centuries-old traditions and human rights gains, are forced to seek ways to restrict freedom of expression [the democracy] in order to protect democracy as such. In fact, information aggression, the consequences of which damage considerably exceeds the capabilities of conventional weapons, prompts a temporary restriction of democracy in order to preserve democratic values in the future.

Draw attention to the need to determine the country's information security as one of the key areas of the national security strategy. Given the reactive development of information technology, the growing impact of mass media, the use of social networks and other Internet resources as the most common means of conducting information warfare (information aggression), the monitoring of media / MMC activities, the electronic press and other information Internet resources must be intensified. and news agencies. In this context, the temporary restriction of democracy should be considered as a way of self-preservation of democratic traditions in the future. Democracy can be limited only to the period of elimination of the threats of its continued existence. At the same time, such measures can only be applied in countries with stable democratic institutions that can fulfill the function of safeguards for possible abuses of the ruling elite.

Key words: *information security, information policy, television broadcasting, state policy, regulation of the sphere of information technologies.*